गर्भपात करुन घेणे सुरक्षित असते का?

१९७२मध्ये गर्भपात कायदेशीर होण्यापूर्वी स्त्रियांना गुप्तपणे गर्भपात करावा लागत असे. धोकादायक औषधे व साधनांमुळे त्यांच्या जीवाला व आरोग्याला गंभीर धोका पोहोचण्याची शक्यता असे. आज मान्यताप्राप्त केंद्रांमधून व प्रशिक्षित डॉक्टरांकडून स्त्रियांनी गर्भपात करुन घेतल्यास गुंतागुंतीची शक्यता खूप कमी झाली आहे. गरोदरपणाच्या सुरुवातीच्या टप्प्यात (१२ [illegible] आठवडे) केला जाणारा गर्भपात अधिक सुरक्षित समजला जातो. ७०% गर्भपात हे पहिल्या १२ आठवड्यांमध्ये केले जातात असे अभ्यासांतून निदर्शनात आले आहे.

आरोग्य कर्मचाऱ्यांनी स्त्रीला तिच्या गरोदरपणाच्या टप्प्याविषयी तसेच तिच्या गर्भपातामधील संभाव्य गुंतागुंतीविषयी पूर्वकल्पना देणे आवश्यक आहे. गुंतागुंतीची लक्षणे कोणती व ती आढळल्यास कोणाशी संपर्क साधावा याविषयी माहिती देणे आवश्यक आहे.

गर्भनिरोधकविषयक सल्ला

गर्भपातापूर्वी किंवा त्यानंतर स्त्रियांना गर्भनिरोधकांविषयी सल्ला दिला गेला पाहिजे. पण आरोग्यसेवकांनी त्यांच्यावर दबाव आणता कामा नये.

स्त्रियांना अधिक माहिती कोठे मिळू शकते?

अधिक माहितीकरिता नजीकच्या सार्वजनिक आरोग्य केंद्राशी संपर्क साधावा जिथून स्त्रियांना नजीकच्या गर्भपात सेवा केंद्राची माहिती मिळू शकेल.

संकलन : दिव्या पटेल, लेनी चौधरी

सेहत

(सेंटर फॉर इनक्वायरी इनटू हेल्थ अँड अलाईड थीम्स)

सर्व्हे नं. २८०४-२८०५, आराम सोसायटी रोड, वाकोला, सांताक्रूझ (पू.), मुंबई-४०० ०५५.

फोन : २६६७३१५४ ● २६६७३५७१ फॅक्स : २६६७३१५६

E-mail : cehat@vsnl.com Website : www.cehat.org

स्त्रियांच्या माहितीकरिता पत्रक :

गर्भपाताविषयी सर्वकाही

"भारतात गर्भधारणेपासून
२० आठवड्यांपर्यंत गर्भपात करुन घेणे
कायदेशीर आहे."

गर्भधारणेपासून जेवढ्या लवकर गर्भपात करुन घेतला जातो तो तेवढाच सोपा व सुरक्षित असतो.

(१९७१ च्या वैद्यकीय गर्भावस्था समापन कायद्याने स्त्रियांना, २० आठवड्याच्या म्हणजेच ५ महिन्यांच्या गर्भावस्थेपर्यंत सुरक्षित गर्भपात करवून घेण्याची तरतूद करुन दिली आहे.)

सुरक्षित गर्भपाताविषयी पुढील माहितीसाठी आपल्या सर्वात जवळच्या सार्वजनिक आरोग्य केन्द्राशी संपर्क साधावा.

विकासक : सेहत (सेंटर फॉर इनक्वायरी इनटू हेल्थ अँड अलाईड थीम्स)
सहाय्य : दि स्वीडीश इंटरनॅशनल डेव्हलपमेंट कोऑपरेशन एजन्सी (सीडा)

गर्भपात म्हणजे काय?

गर्भपात म्हणजे वैद्यकीय (औषधांद्वारे) किंवा शल्यचिकित्सात्मक (शस्त्रक्रियेद्वारे) पद्धतीने गर्भधारणा संपुष्टात आणणे.

अनियोजित गर्भधारणा मोठ्या प्रमाणात आढळते. भारतामध्ये दर पाचपैकी एक गर्भधारणा नकोशी असते व तीनशेपैकी पाच स्त्रिया गर्भपाताची निवड करतात. सरकारी आकडेवारीनुसार भारतात दरवर्षी अंदाजे ७ लाख गर्भपात होतात परंतु संशोधकांच्या मते हा आकडा जवळपास ६७ लाख एवढा असण्याची शक्यता आहे. याचाच अर्थ असा की अनेक गर्भपात हे बेकायदेशीर मार्गाने व अप्रशिक्षित व्यक्तींकडून केले जातात व स्त्रियांच्या जीवाला व आरोग्याला गंभीर धोके पोहोचवू शकतात. हे पत्रक गर्भपाताविषयी आहे. यामध्ये गर्भपात व त्याच्याशी संबंधित बाबींविषयी माहिती दिलेली आहे.

गर्भपात कायदेशीर आहे काय?

होय. १९७१ पासून २० आठवड्यापर्यंतच्या गर्भाच्या गर्भपातास कायदेशीर मान्यता आहे. पण काही विशिष्ट परिस्थितीतच स्त्रीयांना गर्भपाताची सुविधा मिळू शकते.

- ❖ स्त्रीच्या शारिरीक व मानसिक आरोग्यास धोका पोहोचण्याची शक्यता असेल तर किंवा
- ❖ जन्माला येणाऱ्या बाळाला तीव्र स्वरुपाचे मानसिक किंवा शारिरीक व्यंग असल्याचे निदान १२व्या आठवड्यापर्यंत एका डॉक्टरकडून १२ ते २० आठवड्यापर्यंत किमान दोन डॉक्टरांकडून करण्यात आले असेल तर
- ❖ गर्भनिरोधकांचा वापर अयशस्वी झाल्यामुळे विवाहीत स्त्रीला गर्भधारणा झाली असेल तर
- ❖ बलात्कार व लैंगिक अत्याचारामुळे गर्भधारणा झाली असेल तर

पण जर का स्त्रीच्या जीवाला धोका असेल तर गर्भधारणेच्या २०व्या आठवड्यानंतर देखील गर्भपात करता येतो.

गर्भपाताकरिता स्त्रीला कोणाच्या परवानगीची गरज असते?

गर्भपाताकरिता स्त्रीला इतर कोणाच्याही परवानगीची गरज नसते. फक्त १८ वर्षाहून कमी वय असलेल्या किंवा मानसिक आजार असलेल्या स्त्रीच्या गर्भपाताकरिता तिच्या पालकांची/सांभाळ करणाऱ्यांची लेखी परवानगी आवश्यक असते. एरवी गर्भपाताकरिता स्त्रीचे वडील, पती, जोडीदार (गर्भधारणेसाठी जबाबदार पुरुष) किंवा कुटुंबातील अन्य व्यक्ति यापैकी कोणाच्याही परवानगीची आवश्यकता नसते.

स्त्रीच्या गर्भपाताविषयी अन्य कोणालाही सांगितले जाते का?

नाही. गर्भपात ही गरोदर स्त्री व तिला आरोग्यसेवा देणारा आरोग्य सेवक यांच्यामधील गोपनीय बाब असते. याचाच अर्थ असा की, स्त्रीच्या परवानगीशिवाय ही माहिती अन्य कोणालाही दिली जाऊ शकत नाही.

गर्भपात कोठे करुन घेता येतो?

सरकारी रुग्णालये किंवा केंद्रांमध्ये गर्भपात करुन घेण्याची सेवा मोफत उपलब्ध असते. खाजगी दवाखाने व रुग्णालयांमध्येदेखील सदर सेवा शुल्कासहित उपलब्ध होऊ शकते. गर्भपाताकरिता घेण्यात येणारे शुल्क हे गरोदरपणाच्या टप्प्यावर व गर्भपाताच्या पद्धतीवर अवलंबून असते.

स्त्रीला गर्भपाताच्या पद्धतींचे कोणकोणते पर्याय उपलब्ध आहेत?

स्त्रीचे गरोदरपण कोणत्या टप्प्यात आहे यावर पर्यायांची उपलब्धता अवलंबून असते व तिच्या डॉक्टरांनी तिच्याशी त्याविषयी चर्चा करणे आवश्यक असते. गर्भपाताच्या पद्धतीमध्ये दोन पर्याय उपलब्ध आहेत. वैद्यकीय (गर्भपाताची गोळी) किंवा शल्यचिकित्सात्मक गर्भपात.

- ❖ वैद्यकीय गर्भपातामध्ये गर्भपाताकरिता औषधे दिली जातात. भारतामध्ये हा पर्याय ९ आठवड्यापर्यंतच्या गर्भावस्थेकरिता उपलब्ध आहे.
- ❖ शल्यचिकित्सात्मक गर्भपातामध्ये अनुभवी डॉक्टरांच्या मदतीने गर्भ काढून टाकला जातो.